

Çocuk Hakları

Cesareti olmayan bir çocuk, yıldızları olmayan gökyüzü gibidir.

Konular	Çocuklar, Genel insan hakları, Eğitim
Zorluk	Düzy 2
Grup büyüklüğü	Herhangi
Süre	60 dakika
Genel bakış	Bu etkinlikte Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) üzerine tartışmayı özen-dirmek için elmas sıralaması uygulanır ve aşağıdaki konulara değinilir: <ul style="list-style-type: none"> • Temel insan hakları ve ÇHS kapsamındaki çocukların özel hakları • Sözleşme kapsamındaki görev ve sorumluluklar • Bu hakların nasıl savunulacağı
İlgili haklar	<ul style="list-style-type: none"> • Ailesini bilme ve ailesiyle yaşama hakkı • Ekonomik sömürüden korunma hakkı • Yargılanırken özel muamele görme hakkı
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında bilgi sunmak • Bilgiyi eleştirel olarak yorumlama becerisini geliştirmek ve bunu günlük hayatın bir parçası haline getirmek • Sorumluluk, dayanışma, adalet ve eşitlik duygularını harekete ge-çirmek
Materyal	<ul style="list-style-type: none"> • İfade kartları – her küçük grup için birer deste • Duvar şeması yapmak üzere büyük boy bir kâğıt • Markörler • Küçük grupların bağımsız şekilde çalışması için uygun mekân
Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> • Sayfa 406'daki özet Çocuk Hakları Sözleşmesi metnine bakın. Mad-deleri duvar şeması biçiminde büyük boy bir kâğıda yazın. • Aşağıda verilen ifade kartlarını gözden geçirin ve ÇHS'ye bakın. Hangi maddelerin etkinliği yürüteceğiniz grupta en ateşli tartışma ortamını yaratacağına karar verin. Hangi konuların grup üyeleri için daha anlamlı olduğunu, hangilerinin en tartışmalı konular olacağını tahmin etmeye çalışın. • Her küçük grup için birer kart destesi hazırlayın. Karışmaması için her desteyi bir zarfa koyun!

Yönerge

1. ÇHS'yi gözden geçireceğiniz için kısa bir giriş yapın. Katılımcılara ÇHS hakkında ne bil-diklerini sorun. Duvar şemasını gösterip ana maddelerin üzerinden geçin.
2. Katılımcılardan üç ya da dört kişilik küçük gruplara ayrılmalarını isteyin. İçinde ifade kart-larının bulunduğu zarfları dağıtın.
3. Tartışma yaparken elmas sıralamasının nasıl yapıldığını anlatın. Her küçük grup dokuz ifa-de üzerine tartışma yapacak, bunların kendi hayatlarında ne oranda rol oynadığını, ken-dilerini ne kadar ilgilendirdiğini tartışacaklar. Daha sonra bu ifadeleri önem sıralamasına

KONULAR

ÇOCUKLAR

GEN. İNSAN HAKLARI

EĞİTİM

ZORLUK

DÜZEY 4

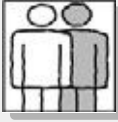
DÜZEY 3

DÜZEY 2

DÜZEY 1

DÜZEY 2

GRUP BÜYÜKLÜĞÜ

HERHANGİ

SÜRE

60 DAKİKA

göre elmas formunda yerleştirecekler. En önemli ifadeyi en üste koyacaklar. Onun altına, sonra gelen en önemli iki ifadeyi yanyana yerleştirecekler. Bunların altına ikinci sıradaki ifadeleri takip eden orta düzeyde önemli üç ifadeyi yerleştirecekler. Dördüncü sıraya iki kart konmalı. Beşinci sıraya ise en düşük öneme sahip ifadeyi taşıyan kart konmalı. Bu yöntemle kartlar elmas formunda yerleştirilmiş olacak.

4. Gruplara tartışmaları ve sıralamayı yapmaları için 25 dakika süre verin.
5. Küçük grupların çalışmaları sona erdiğinde tüm katılımcılar mekân içinde dolaşarak diğer grupların sıralamayı nasıl yaptıklarını incelesin. Daha sonra herkesi değerlendirme bölümü için genel oturuma davet edin.

Bilgilendirme ve değerlendirme

İlk olarak gruplardan tartışmalarının sonuçlarını sırayla sunmalarını rica edin. Daha sonra katılımcılara etkinliği nasıl bulduklarını ve neler öğrendiklerini sorun.

- Farklı grupların tartışma sonuçları karşılaştırıldığında ortaya ne çıkıyor? Benzerlikler ve farklılıklar neler?
- Farklı insanların neden farklı öncelikleri var?
- Diğer insanları dinlemiş olmanın bir sonucu olarak, herhangi bir küçük grup vardıysa sıralamayla ilgili kararı yeniden değerlendirmeyi düşünüyor mu? En akla yatkın/ikna edici argümanlar hangileriydi?
- Yaşadığınız çevrede genelde saygı gösterilmeyen haklar hangileridir? Neden?
- Sözleşmede yer almayan fakat olması gerektiğini düşündüğünüz haklar var mı?
- Sizce çocukların kendi haklarını koruma altına alan bir sözleşme olmalı mı? Neden?
- Çocuklar kendi haklarını koruma altına alan bir sözleşmeye sahiplerse, 18-30 yaş arasındaki gençlerin de haklarını koruyacak bir sözleşme var mıdır/olmalı mıdır?
- Gençler için kaleme alınmış böyle bir sözleşme hangi özel hakları içermelidir?
- ÇHS ile çocuklar belli haklara sahip olsalar da gerçek hayatta bu hakları çocukların savunması ne kadar gerçekçi bir bakış açısıdır?
- İnsanlar genelde nasıl hak iddia eder?
- Demokratik süreçlere katılım bir hak iddiası yöntemiye, katılımcılar bugün geldikleri noktada evlerinde, okullarında ya da kulüplerinde “hak iddia etmeye” başlamak için ne yapmalılar?
- Ciddi hak ihlalleriyle karşılaşan çocuklar yaşadığınız toplumda yardım için kime başvurabilirler?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Elmas sıralamasıyla ilgili daha fazla bilgi I. Bölüm sayfa 49'daki “PUSULA'yı nasıl kullanacaksınız?” başlığı altında bulunmaktadır. Gruptakilere açıklama yaparken en başta şunu önemle vurgulayın: Kartların doğru ya da yanlış sıralaması yoktur. Katılımcılar, farklı insanların farklı yaşantıları, dolayısıyla farklı öncelikleri olduğunun ve bu farklılıklara saygı duyulması gerektiğinin bilincinde olmalılar. Bununla birlikte, her bir küçük grup sıralama konusunda bir fikir birliği sağlamalıdır. Ne olursa olsun gerçek hayatta, konular önceliklerine göre sıralanmalı ve herkesin en üst düzeyde menfaatine olacak şekilde karar alınmalıdır!

Çeşitlemeler

Dokuz sözleşme maddesi sıralamak yerine, sekiz madde sunabilir ve bir kartı boş bırakabilirsiniz. Dokuzuncu maddeyi grup üyeleri kendileri belirlerler.

İfade kartlarını bir şapka içine doldurun ve katılımcılardan sırayla şapka içinden bir kart çekmelerini ve çektikleri madde hakkında bir dakikalık bir konuşma yapmalarını isteyin. Bu yöntem hakkında bilgi almak için sayfa 150'deki "Bir dakika" etkinliğine göz atın. Küçük gruplardan, seçilmiş sözleşme maddeleriyle ilgili bir olayı anlatacakları kısa bir öykü yazmalarını ya da kısa bir canlandırma yapmalarını isteyin. Öykü ya da canlandırmanın medyadan seçilmesi bir alternatif olabilir, (örneğin bir film ya da tiyatrodan canlandırılan, ya da bir kitap ya da bir dergide anlatılan bir olay) canlandırma çalışması şu şekilde geliştirilebilir: Katılımcılar belirli bir olayla başlar, bu olaya ya da ihlale engel olunması ya da bu olayın tekrarlanmaması için çözüm yollarına yer verdikleri doğaçlamalar yapar ya da yöntemler geliştirirler.

İzleme önerileri

ÇHS konusunda uzman bir kişiyi grupla konuşması, sohbet etmesi için davet edin. Bu kişi bir avukat, çocuk yardım hattı yöneticisi, bir çocuk psikoloğu ya da ombudsmanlık ofisinden gelen bir kişi olabilir. Sohbeta başlamadan önce çocuk hakları ihlalleri konusunda bir beyin fırtınası yapın (örneğin çocuk istismarı, cinsel taciz, ihmal ve zorbalık konularında). Konuşmacıdan içinde yaşadığınız topluluk içinde kimin sorumluluk taşıdığını öğrenin (örneğin anne-babalar, polis, yardım hatları, sosyal hizmet uzmanları vs). Ayrıca bir hak ihlaline şahit olduğunda (özellikle bir komşunun çocuğuna kötü muamele etmesi gibi ciddi durumlarda) harekete nasıl geçilmesi gerektiği konusunda konuşunuzdan tavsiye isteyin. Bu gibi konuların ve vakaların özen, ilgi ve dikkatle ele alınması gerekir.

Çocuklar ve genç insanlar çoğunlukla ayrımcılığa uğradıklarını hissederek. Eğer grup üyeleri ayrımcılık konusuna eğilmek istiyorlarsa sayfa 88'deki "Herkes eşit – herkes farklı" etkinliğini yürütmek faydalı olabilir.

Eylem fikirleri

Okulun ÇHS ile tanımlanan ödev ve sorumluluklara ne kadar önem verdiğini anlamak için okul yönetimini, okul politikalarını ve müfredatı gözden geçirin. Sunulan eğitim çocuğun kişilik, yetenek ve becerilerini geliştirmeye mi odaklanıyor yoksa çocukları sınavlara boğan bir sistem mi var? Öğrenciler kendilerini doğrudan etkileyen konularda görüşlerini özgürce ifade etme hakkına sahipler mi? Öğrencilerin görüşlerine gereken ilgi gösteriliyor mu? Farklı şekilde ifade etmek gerekirse, bir okul konseyi var mı, varsa ne kadar etkili? Okul disiplini çocuğun onuruna saygı gösteren bir yaklaşım içinde mi gerçekleştiriliyor? Irkçılık veya zorbalık sözkonusu olduğunda okul yönetimi nasıl bir yöntem izliyor? Hangi alanlarda iyileştirme yapılabileceği ve bu olguları önlemek için hangi önlemlerin alınabileceği konusunda tartışın. "Eyleme geçmek" bölümünde, sayfa 276'daki örneğe bakıp bir proje planlayın. Sakın aceleci davranarak öğretmenleri yersiz yere üzecek ya da sınırlendirecek bir tutum içine girmeyin, özellikle güçlerini ellerinden almaya çalıştığınız için size gücenebileceklerini hissettiyseniz!

Ek bilgi

Sözleşmenin tam metni, çocukların durumuyla ilgili yıllık UNICEF raporları ve çocuk haklarıyla ilgili kitaplar ve yayınlar için 5. bölümdeki çocuklarla ilgili arka plan bilgisi kısmındaki referanslara bakın (sayfa 317).

Önemli gün

20 Kasım

Evrensel Çocuk Günü

BİLGİ MATERYALİ**İfade kartları**

Aşağıdaki Maddeleri çoğaltıp keserek ifade kartlarını hazırlayın.

Çocuk kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Çocuğun görüşlerine gerekli ağırlık verilecektir. Çocuk, ifade özgürlüğü hakkına sahiptir.

Çocuğun düşünce, din ve vicdan özgürlüğü hakkına saygı gösterilir. Çocuk örgütlenme ve barışçıl bir biçimde toplanma özgürlüğü hakkına sahiptir.

Çocuğun mahremiyetine, aile yaşamına, konutuna veya haberleşme özgürlüğüne keyfi veya hukuka aykırı biçimde müdahale edilemez; çocuklar, insan onuru ve şerefine yönelik hukuka aykırı saldırılardan korunmalıdır.

Çocuğun yetiştirilmesi ve gelişimiyle ilgili sorumluluk öncelikle anne-babaya aittir.

Çocuk eğitim hakkına sahiptir. Devlet ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirir. Okul disiplini çocuğun insanlık onuruna uygun bir tarzda uygulanır. Eğitim, çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin, insan haklarına ve temel özgürlüklere ve içinde yaşadığı doğaya saygısının geliştirilmesine, barış, dostluk, anlayış, hoşgörü ve eşitlik ruhuyla, özgür bir toplumda sorumlu bir insan hayatı yaşamaya hazırlanmasına yönelik olmalıdır.

Çocuk, dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, oyun oynama ve kültürel ve sanatsal yaşama özgürce katılma hakkına sahiptir.

Çocuk ekonomik sömürüden ve gelişimine zarar verebilecek herhangi bir işte çalıştırmaktan korunma hakkına sahiptir. Çocuk, her türlü cinsel sömürüden ve cinsel istismardan ve fahişelik ya da diğer hukuka aykırı cinsel ilişki, pornografik gösteri veya yayınlarda kullanılmaya karşı korunmalıdır.

Devlet, silahlı çatışma hallerinden etkilenen çocukların korunmasını ve bakımını sağlamak için uygulanabilir nitelikteki her türlü tedbiri alır.

Bir suç işlemekten dolayı sanık olan her çocuk, suçluluğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılma; savunmasını yapmak için gerekli hukuki yardımlardan yararlanma; tanıklık yapma ya da suçu itiraf etmeye zorlanmama; mahremiyetine tam olarak saygı gösterilme hakkına sahiptir. Alınan tedbirler, çocuğun iyiliğinin gerektirdiği tarzda ve çocuğun yaşına ve şartlara uygun bir şekilde uygulanır. On sekiz yaşın altındaki çocuklarca işlenen suçlar için ölüm cezası verilemeyeceği gibi, salıverilme imkânı bulunmayacak surette ömür boyu hapis cezası da verilemez.